

T A
Č R

v.

Příloha 1

PRŮBĚŽNÁ EVALUAČNÍ ZPRÁVA PROGRAMU OMEGA

Zkrácená verze

T A Č R

Evaluace programu OMEGA byla zahájena v lednu 2014 v rámci reflexe dvou prvních veřejných soutěží za účelem možné změny programu. Evaluační aktivity byly dokončeny v rámci pilotního ověřování metodiky TAFTIE v projektu "Zefektivnění činnosti TA ČR v oblasti podpory výzkumu, vývoje a inovací (VaVal) a podpora posilování odborných kapacit organizací veřejné správy v oblasti VaVal" v listopadu 2015. Projekt byl spolufinancován z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR. Tento dokument je zkrácenou verzí pracovního dokumentu průběžného vyhodnocení programu OMEGA a obsahuje navíc aktualizovaná data k lednu 2016.

Na evaluační zprávě se podíleli: Marcel Kraus, Kateřina Nevídalová, Zbyněk Růžička, Martina Křepelková. Evaluační tým dále děkuje za cenné rady a pomoc externím odborníkům a odborníkům: Prof. Janu Hajičovi, dr. Markovi Havrdovi, dr. Tereze Stöckelové, Michalovi Petkovovi a Lucii Rosecké.

TA ČR, leden 2016

T A

Č R

Obsah

A.	MANAŽERSKÉ SHRUTÍ	4
1	PRŮBĚŽNÉ EVALUACE PROGRAMU OMEGA	4
1.1	PŘEHLED SILNÝCH STRÁNEK PROGRAMU OMEGA	5
1.2	PŘEHLED SLABÝCH STRÁNEK PROGRAMU OMEGA A DOPORUČENÍ	6
1.3	ZÁVĚR	8
B.	KONCEPČNÍ ČÁST	10
2	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PROGRAMU OMEGA	10
2.1	KONTEXT PROGRAMU	10
2.2	STATISTICKÁ DATA PROGRAMU	11
3	CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY A METODOLOGIE	14
4	VYHODNOCENÍ A DOPORUČENÍ	18
4.1	RELEVANCE PROGRAMU	18
4.1.1	<i>Jak jsou naplňována témata specifických cílů programu OMEGA?</i>	18
4.1.2	<i>Jaké vědní obory se zapojují do naplňování cílů programu OMEGA?</i>	19
4.1.3	<i>Jaké typy organizací se zapojují do programu OMEGA?</i>	20
4.1.4	<i>Jak jsou naplňovány cíle VaVal z NPOV programem OMEGA?</i>	22
4.2	EFEKTIVITA PROGRAMU	24
4.2.1	<i>Jak jsou naplňovány indikátory programu OMEGA?</i>	24
4.2.2	<i>Jak efektivní je způsob implementace programu?</i>	25
4.2.3	<i>Jak efektivní je způsob managementu programu?</i>	26
4.2.4	<i>Jak efektivní je metoda výběru projektů?</i>	27
4.2.5	<i>Jsou množství a typy uznávaných výsledků vyhovující?</i>	28
4.2.6	<i>Jaký je potenciál aplikovatelnosti výstupů a dopadů podpořených projektů?</i>	31
5	ZÁVĚRY A REFLEXE EVALUACE	33
6	SEZNAM PŘÍLOH	35

T A

Č R

A. MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ

1 Průběžné evaluace programu OMEGA

Program na podporu aplikovaného společenskove dního výzkumu a experimentálního vývoje byl schválen usnesením vlády ze dne 19. ledna 2011 č. 56. Program OMEGA je zaměřen na podporu projektů, jejichž výsledky mají vysoký potenciál pro uplatnění v řadě oblastí celospolečenského života obyvatel České republiky. Hlavním cílem programu je posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd a uplatnění výsledků těchto aktivit pro zvýšení konkurenceschopnosti České republiky, zvýšení kvality života jejich obyvatel a vyvážený socio-ekonomický rozvoj společnosti. Doba trvání programu se předpokládá v letech 2012 až 2017, tj. 6 let s celkovými výdaji státního rozpočtu ve výši 309 mil. Kč při průměrné míře podpory 80 %. První veřejná soutěž ve výzkumu, vývoji a inovacích v programu OMEGA byla vyhlášena dne 20. července 2011, druhá veřejná soutěž dne 16. ledna 2013. Kapitoly, u kterých by nedošlo ke zjevnému zkreslení podávaných informací, bylo rozhodnuto rozšířit je o informace za 3. veřejnou soutěž programu OMEGA (dále též, 3VS, či TD3).

Technologická agentura České republiky se začala zabývat otázkou možné změny programu OMEGA v průběhu druhé veřejné soutěže v prosinci roku 2013. Za tímto účelem byly v lednu následujícího roku svolány skupinové diskuse s expertkami a experty. Evaluační aktivity přešly v průběhu roku 2014 pod Projekt Zefektivnění v rámci pilotního ověřování metodiky TAFTIE¹.

Tato metodika byla navržena pracovní skupinou TAFTIE² zabývající se benchmarkingem dopadu, efektivity a účinnosti s cílem získat souhrnný přehled o dopadu, efektivitě a účinnosti inovačních agentur. Průběžné hodnocení programu se objevuje v určité fázi implementace programu a má za cíl změřit a informovat o dosažených výsledcích k určitému datu. Využitím metodiky lze určit, zda původní cíle jsou stále relevantní (Relevance programu) a zda jsou operační procesy programu efektivní (Efektivita programu). Tato studie je tedy více zaměřena na relevanci programu a jeho procesy, než na hodnocení jeho výsledků, která lze v plné míře vyhodnotit až po skončení programu (ex post). Při tvorbě programu OMEGA nebylo obvyklé zpracovávat logický rámec programu či provádět komplexní ex ante analýzy, a tak relevantní a měřitelné indikátory programu za účelem jeho vyhodnocování chybí.

V souladu s hlavními cíli průběžné evaluace tato analýza zjišťuje:

1. Silné stránky programu: Co v programu OMEGA funguje?
2. Slabé stránky programu: Co v programu OMEGA nefunguje a jak to změnit?

Odpovědi na výše uvedené otázky jsou v základních obrysech uvedeny v následujících dvou kapitolách.

---

¹ *TECHNOPOLIS GROUP (2014): Evaluation Reference Model For TAFTIE's Taskforce Benchmarking Impact, Effectiveness and Efficiency of Innovation Instruments. Amsterdam.*

² *TAFTIE je Evropská síť předních národních inovačních agentur (see.taftie.org)*

1.1 Přehled silných stránek programu OMEGA

- Tematické nastavení je považováno za aktuální a široké. Nejvíce naplňovanými specifickými cíli programu jsou: 1. zefektivnění politik a 2. udržitelný rozvoj společnosti a životního prostředí.
- Program je vhodným nástrojem pro podporu výzkumného potenciálu především dvou oborů dle CEP: 1. Ekonomie a 2. Řízení, správa a administrativa. Zapojují se i obory mimo společenské vědy, jako aplikovaná statistika, geografie nebo ochrana krajinných území aj.
- Program je atraktivním nástrojem pro podporu výzkumných aktivit především na veřejných vysokých školách a ve veřejných výzkumných organizacích (83,1 % všech účastníků, 147 subjektů), přičemž přispívá k prohlubování výzkumné spolupráce především s ministerstvy.
- Programem jsou naplňovány téměř výhradně priority NPOV č. 4 Sociální a kulturní výzvy (90 projektů) a č. 3 Prostředí pro kvalitní život (34 projektů), především pak cíle Funkční a efektivní veřejné politiky a správa (50 projektů) a Životní prostředí a zdraví (9 projektů).
- Ke dni 30. března 2015 úspěšně prošlo závěrečným hodnocením 45 z celkového počtu 46 projektů realizovaných v rámci 1. veřejné soutěže (u posledního projektu nebylo k uvedenému datu provedeno závěrečné hodnocení). Indikátor *podíl úspěšně ukončených projektů*, jehož hodnota byla při tvorbě programu stanovena na 80 %, byl v 1VS významně překročen.
- Program již v prvních dvou veřejných soutěžích podpořil o 25 % projektů více, než byl minimální předpoklad. Oproti předpokladu jsou projekty častěji řešeny ve spolupráci podniků a výzkumných organizací (15,6 % oproti očekávaným 10 %).
- Program již dosahuje stanovených hodnot aplikovaných výsledků programu: v ukončených projektech 1. veřejné soutěže bylo vytvořeno 106 aplikovaných výsledků, což představuje 64% všech předpokládaných aplikovaných výsledků programu (140). Podle předpokladů (údaje o počtu a druhu výsledků ve smlouvě o poskytnutí podpory a v prvních dvou veřejných soutěžích) by měly být všechny indikátory naplněny.
- Většina parametrů programu jsou vyhovující, jmenovitě: maximální a minimální výše podpory, míra spoluúčasti a minimální doba řešení projektů.
- Dochází ke snižování administrativní zátěže postupnou elektronizací přihlášek, hodnotícího procesu a správy podpořeného projektu. Úroveň podpory manažerského týmu směrem k uchazečkám a uchazečům je hodnocena jako vyšší ve srovnání s ostatními poskytovateli.
- Metoda výběru návrhů projektu k podpoře je co do transparentnosti hodnocena řešitelkami a řešiteli kladně, rozsah přihlášky umožňuje vyhodnotit a vybrat kvalitní projekt. V rámci programu OMEGA dosahují hodnocení kvality odborných posudků ve srovnání s jinými programy účelové podpory TA ČR nejlepších výsledků.
- Hladký průběh v dosažení výsledků byl zaznamenán u druhů R (software) a N_{map} (specializované mapy). Program OMEGA přináší také řadu výsledků z RIV, které jsou hodnoceny jako užitečné a s potenciálem pro maximalizaci dopadů projektu, ale nejsou v programu uznávány.
- Výstupy projektů jsou nejčastěji šířeny pomocí osobních kontaktů (87 %) s budoucími uživateli výstupů. Těmito uživateli jsou převážně orgány veřejné správy.

1.2 Přehled slabých stránek programu OMEGA a doporučení

→ Program OMEGA pokrývá v menším rozsahu některá témata budoucnosti v kontextu tzv. výzev 21. století. Mezi nejméně naplňované specifické cíle programu patří 1. české veřejné zájmy (6 projektů), 2. demografický vývoj (5 projektů) a 3. predikce ekonomického vývoje (4 projekty).

➤ **Doporučení:** *V rámci poslední veřejné soutěže by se podpora měla zaměřit převážně na výzkum vedoucí k pozitivním změnám sociální reality v kontextu výzev 21. století: společenské změny v kontextu nových technologií, médií a ICT; stárnutí populace; architektura & urbanismus; mobilita a konektivita; vzdělávání a civilizační kompetence; kulturní a kreativní odvětví, design a využití jeho metod pro inovace; inovativní státní správa a samospráva; moderní tvorba a evaluace politik a intervencí; digitalizace, informace a data apod.), a to za podmínky naplnění alespoň jednoho specifického cíle programu ve výzkumných tématech formulovanými formou bottom up (jak je již programem umožňováno).*

→ V prvních dvou veřejných soutěžích program OMEGA oslovoval v nízkém rozsahu tyto disciplíny společenských a humanitních věd: Dějiny; Archeologie, antropologie, etnologie; Dokumentace, knihovnictví, práce s informacemi; Jazykověda; Písemnictví, masmédiá, audiovizie aj. Lékařské vědy (F) a Biovědy (E) podaly návrh projektu, ale projekty nebyly vybrány k podpoře.

➤ **Doporučení:** *Motivovat vzdělávacími a informačními aktivitami potenciální řešitelky a řešitele projektů nejen z řad všech oborů společenských a humanitních věd (resp. uměnověd), ale i z technických a netechnických oborů k zapojení se do řešení celospolečenských výzkumných témat v rámci interdisciplinárních projektů a k podpoření synergie základního a aplikovaného výzkumu.*

→ Neziskový sektor je v řešení projektů zastoupen sporadicky: OPS 6 subjektů (obecně prospěšná společnost); ZSP 3 subjekty (zájmové sdružení právnických osob, občanské sdružení, spolek) a jeden územně samosprávný celek (obec). V souvislosti s podpořenými projekty dochází k minimální spolupráci s neziskovými organizacemi, se sociálními zařízeními se subjekty pečující o životní prostředí nebo s poradenskými centry VaV (CTT).

➤ **Doporučení:** *Motivovat vzdělávacími a informačními aktivitami k zapojení státní samosprávy a neziskového sektoru, resp. institucionalizovaných zástupců různých segmentů společnosti (mladé lidi, seniory, tělesně znevýhodněné, ženy, cizince, občany, zaměstnavatele, LGBT komunitu, sociálně vyloučené skupiny, umělce, pacienty, drogově závislé apod.) do řešení socioekonomických výzev včetně obecné podpory propojování neziskového sektoru s výzkumnými organizacemi.*

➤ *Zahrnout do formulace strategické podpory transferu technologií a znalostí i oblast propojování výzkumných týmů jak mezi sebou, tak s uživateli výstupů, včetně využívání vědomostí, dovedností nebo technologií vyplývajících ze výzkumu společenských a humanitních věd.*

→ V rámci programu OMEGA není naplňováno 18 cílů NPOV z prioritní osy 3 – Prostředí pro kvalitní život a 12 cílů NPOV z prioritní osy 4 – Sociální a kulturní výzvy. Stejně tak program OMEGA nepřispívá k naplňování prioritní osy 5 Zdravá populace.

➤ **Doporučení:** *Pro účely poslední veřejné soutěže programu OMEGA byl nalezen konsensus se zástupci resortů nad množstvím podporovaných cílů VaVal z NPOV – Byly vybrány cíle VaVal z PO 1 (Konkurenceschopná ekonomika založená na znalostech); PO 2 (Udržitelnost energetiky*

T A Č R

a materiálových zdrojů), PO3 (Prostředí pro kvalitní život); PO4 (Sociální a kulturní výzvy, s výjimkou podporovaných cílů VaVaI komplementárním programem NAKI II) a PO 5 (Zdravá populace).

→ Jako indikátory úspěšnosti projektu, resp. programu chybí kritéria dopadu programu (resp. projektů), která by lépe zhodnotila kvalitu a dopady výzkumu a tím i účelnost vynaložených prostředků.

➤ Doporučení: Je nutné v rámci širší reformy systému hodnocení projektů a programů (resp. VaV v ČR) se zaměřit na motivaci k dosažení cílů výzkumu a maximalizaci jeho účinků a dopadů, resp. kvality. V tomto kontextu je vhodné pro potřeby poskytovatele (TA ČR) započít přípravu na sběr dat pro naplnění odpovídajících informací a indikátorů kvality, účinnosti a dopadů programů a definovat metody hodnocení dopadů (např. formou peer review, i zahraničního).

→ Překážkou hladkého průběhu implementace jsou časté změny vnitřních pravidel ve způsobu implementace programu, způsob externího zajištění programových dat a nedostatek pracovníků.

➤ Doporučení: Efektivitě programu by napomohlo zlepšení výměny informací a komunikace u poskytovatele (TA ČR), a to horizontálně i vertikálně; ustálení pravidel a podmínek podpory, zvýšení efektivity spolupráce s externími dodavateli programových dat a navýšení počtu administrativních pracovníků manažerského týmu.

→ Problematické je zajištění kvalifikovaných a objektivně hodnotících oponentek a oponentů v kontextu širší zaměření programu a různých typů projektů podávaných v rámci jedné veřejné soutěže. Negativně byl vnímán časový tlak při hodnotícím procesu a nekompatibilita užívaného informačního systému. Překážkou je i občasné nedodržování administrativních povinností ze strany členek a členů odborných poradních orgánů.

➤ Doporučení: Hodnotící proces by mohl být efektivnější především v případě, že by došlo k vyhlášení tematicky ucelených veřejných soutěží pro usnadnění hodnotícího procesu, kde se dá předpokládat, že návrhy projektů budou co do tématu a zaměření na cíle a dopady konzistentní. Nutné je nadále klást důraz na zajištění fundovaných a objektivních hodnotitelek a hodnotitelů (resp. zpravodajek a zpravodajů) v oblasti společenských, humanitních i dalších oborů (např. v rámci interdisciplinárních projektů), odpovídajícím způsobem je motivovat k dalšímu vzdělávání a více se zaměřit na jejich technické proškolení v užívání informačního systému.

→ Dosažení výsledku aplikovaného výzkumu definovaného v RIV často nezaručuje jeho využitelnost a naopak, užitečné a aplikovatelné výsledky společenských a humanitních věd často neodpovídají definici výsledků aplikovaného výzkumu v RIV. Některé společenské a humanitní vědy se do programu OMEGA nezapojují, neboť aplikace jejich výstupů neodpovídá uznávaným výsledkům dle RIV.

➤ Doporučení: Po dobu platnosti metodiky a RIV by bylo vhodné rozšířit druhy uznávaných výsledků o souhrnnou výzkumnou zprávu (V_{souhrn}), o průmyslový vzor ($F_{\text{prám}}$) a o dokumenty koncepční povahy (H_{konc}) a patent (P). Dále by bylo vhodné rozšířit typy uznávaných výsledků (resp. upřesnit definice druhů výsledků stávajících), které jsou typické jako aplikačně zaměřené výstupy společenských a humanitních věd, a to zejména o didaktickou metodu, didaktickou pomůcku, diagnostickou psychologickou metodu, aplikace ICT (herní simulace a trenažéry, PC hra), mapovací/plánovací studii, světelný a zvukový design, dílo/artefakt, studii proveditelnosti, evaluační studii, start up/spin off, datové struktury a datové soubory, algoritmus a prototyp hardware a další.

T A Č R

→ Výsledky typu N_{met} (certifikované metodiky) a H (výstupy legislativní a nelegislativní povahy), jejichž uživateli jsou především ministerstva, mají největší problém s uznáváním, resp. uplatněním. Důvodem jsou na jedné straně nízká motivace k uplatnění výzkumných výstupů, „změny vlád a myšlení resortů“, které proběhnou v průběhu řešení projektu, na straně druhé pak nedostatečná komunikace s certifikačním orgánem (ministerstvy) a neodhadnutím možností řešitelského týmu takových výsledků dosáhnout.

➤ *Doporučení: V případě dosažení výsledku N_{met} by poskytovatel (TA ČR), v souladu s doporučením RVVI, neměl schválit řešení projektu s předpokládaným výsledkem „certifikovaná metodika“; pokud není před uzavřením smlouvy/vydáním rozhodnutí o poskytnutí účelové podpory známa autorita, která vzniklou metodiku certifikuje³. V rámci poslední veřejné soutěže je dále nutné u výsledků druhu N nebo H zdůrazňovat potřebu zvýšené komunikace s orgány státní správy a samosprávy, pokud mají být uživateli výsledku (či certifikační autoritou), a to od samého počátku definování cíle projektu. Tuto komunikaci je nutné udržet i během řešení projektu.*

→ Vzhledem k zaměření programu (témata společenských a humanitních věd) je problematická ztráta aktuálnosti zkoumaného tématu a tím i zájmu o využívání výstupu projektu. Lze se domnívat, že projekty se často nepřipravují s úmyslem vygenerovat aplikovatelný výsledek, nýbrž pro navýšení příjmu na výzkumné aktivity. Na straně druhé je nutno dodat, že spektrum uznávaných výsledků a pravidla jejich uznávání a možnosti využití nemotivují k aplikaci a k dosažení maximálního účinku a dopadu výzkumu.

➤ *Doporučení: Aktivovat inovační potenciál ve společenských a humanitních vědách, resp. uměnovědách zaměřením se na vznik platformy pro setkávání nabídky a poptávky po výstupech výzkumu se socioekonomickým či socio-kulturním tématem a na podporu odpovídající infrastruktury pro výzkum orientovaný na uživatele (City Lab, Living Lab) a podporou souvisejících výzkumných metod (experimentální a behaviorální přístupy, Research by Design, Design Thinking, Systems Thinking, sociokulturní výzkum v jeho živé podobě, akční výzkum, komunální informatika, participativní designové metody apod.).*

➤ *Podpořit sdílení velkoobjemových dat mezi výzkumnými týmy a organizacemi a s tím spojené případné odstranění legislativních bariér.*

➤ *Efektivitě programu by prospěla změna metody hodnocení VaV spočívající v přenesení důrazu z kvantitativních aspektů na aspekty kvalitativní, resp. na aspekty účinků a dopadů projektů (a potažmo programů), což by však vyžadovalo zásadní změnu systému hodnocení na celostátní úrovni včetně reflexe využití RIV.*

1.3 Závěr

S ohledem na očekávané výsledky z druhé veřejné soutěže lze očekávat, že naplněna budou všechna kritéria splnění cílů programu. Po přijmutí odpovídajících opatření v oblasti podpory témat v rámci celospolečenských výzev v kontextu 21. století – ovšem pouze v rozsahu, který je umožňován platnými cíli programu – zůstává program OMEGA v rámci svého platného znění relevantním nástrojem pro

---

³ viz Doporučením RVVI k certifikaci metodik, které bylo schváleno na 291. zasedání Rady 14. února 2014

T A

Č R

podporu aplikací plynoucích ze společenských a humanitních věd. Po reflexi zjištěných nedostatků v procesech implementace lze efektivitu programu zvyšovat prostřednictvím ustálení podmínek podpory a zvýšených informačních a vzdělávacích aktivit směrem k hodnotitelkám a hodnotitelům, k výzkumné obci a k cílovým skupinám, resp. odběratelům výstupů výzkumu. Zjištěné skutečnosti této interim evaluace mohou hrát významnou úlohu při případné tvorbě navazujícího programu.

B. KONCEPČNÍ ČÁST

2 Základní charakteristika programu OMEGA

2.1 Kontext programu

Program na podporu aplikovaného společenskovedního výzkumu a experimentálního vývoje byl schválen usnesením vlády ze dne 19. ledna 2011 č. 56. Program OMEGA je zaměřen na podporu projektů, jejichž výsledky mají vysoký potenciál pro uplatnění v řadě oblastí celospolečenského života obyvatel České republiky. Hlavním cílem programu je posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd a uplatnění výsledků těchto aktivit pro zvýšení konkurenceschopnosti České republiky, zvýšení kvality života jejich obyvatel a vyvážený socioekonomický rozvoj společnosti. Doba trvání programu se předpokládá v letech 2012 až 2017, tj. 6 let s celkovými výdaji státního rozpočtu ve výši 309 mil. Kč při průměrné míře podpory 80 %. První veřejná soutěž ve výzkumu, vývoji a inovacích v programu OMEGA byla vyhlášena dne 20. července 2011, druhá veřejná soutěž dne 16. ledna 2013.

Program je založen na interdisciplinárním přístupu a je určen pro celé spektrum vědeckých disciplín v oblasti humanitních a společenských věd. Je zaměřen na získání nových poznatků, jež přispějí k definování faktorů a procesů, které určují a ovlivňují fungování a rozvoj české společnosti v kontextu probíhající evropské integrace a světové globalizace.

Program reaguje na výzvy aplikovaného společenskovedního výzkumu identifikované v Prioritách rozvoje české společnosti (priorita č. 8), které jsou součástí Priorit aplikovaného výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009–2011 uvedených v Národní politice výzkumu, vývoje a inovací ČR na léta 2009–2015⁴. Výjimkou je průřezová oblast národní identity, která je podporována prostřednictvím Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity („NAKI“) vyhlášeného Ministerstvem kultury ČR. Oba dva tyto programy byly zamýšlené jako vzájemně komplementární s tím, že společně pokrývají celou oblast aplikovaného společenskovedního výzkumu a vývoje reagujícího na potřeby socioekonomického rozvoje české společnosti. Program OMEGA nezahrnuje (v souladu s reformou VaVaI) ani specifické oblasti výzkumu a vývoje, které byly řešeny prostřednictvím účelové podpory Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany ČR.

Podkladem pro přípravu programu OMEGA byly informace od ústředních orgánů státní správy, které před reformou výzkumu a vývoje z roku 2008 podporovaly ze svého rozpočtu společenskovední výzkum. Jedním z prioritních cílů reformy bylo soustředit výzkumná témata a poskytování finančních prostředků z národních zdrojů pod jednoho poskytovatele, resp. do jednoho programu a zajistit tak jejich provázanost a vyloučit duplicitu.

---

⁴ Formulace těchto priorit již není aktuální.

Pro přípravu návrhu programu OMEGA byla ustavena pracovní skupina, která se ve spolupráci s pracovníky TA ČR podílela na jeho přípravě. Pracovní skupina byla složena z uznávaných odborníků z oblasti humanitních a společenských věd, nominovaných z řad zástupců kompetenčně příslušných správních úřadů a dalších odborných institucí a organizací včetně zástupců aplikační sféry. Během tvorby návrhu programu OMEGA se uskutečnila tři společná jednání ustavené pracovní skupiny, dále probíhaly konzultace elektronicky.

Při přípravě programu OMEGA nebylo obvyklé zpracovávat logický rámec programu či provádět komplexní ex ante analýzy. K dispozici byly dílčí analýzy týkající se různých socioekonomických problémů, vývoje společnosti, atd., které byly zpracovány příslušnými výzkumnými organizacemi, institucemi, které se výzkumem socioekonomických a společenských problémů v ČR zabývají a zabývají, např. sociologický ústav, vysoké školy, atd.

Cíle programu OMEGA ani program jako takový nebyly zasazeny do širšího kontextu národních politik. Cíle programu a informace o předpokládaném způsobu jejich dosažení jsou velmi obecné. Nebyla zpracována počáteční data, která by umožnila zhodnotit splnění specifických cílů, ani stanoveny výkonnostní metriky. K dispozici jsou jen lehce dostupné běžné indikátory, které hodnotí především počty výstupů. Relevantní a měřitelné indikátory vhodné pro společenskovědní výzkum se při přípravě programu nepodařilo nalézt.

Celková výše schválené účelové podpory za obě soutěže dosahuje hodnoty 234 983 tis. Kč (77,9 % nákladů), výše prostředků z ostatních veřejných zdrojů pak činí 32 606 tis. Kč (10,8 % nákladů). Z neveřejných zdrojů pak bude uvolněno celkem 33 983 tis. Kč (11,3 % nákladů).

2.2 Statistická data programu

Data prezentovaná v analýze (příloha č. 1) byla získána z přihlášek do soutěže (návrhů projektů), z realizace projektů a z Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (dále též ISVAV)⁵. Jedná se tedy o předpokládané hodnoty při podpisu smlouvy o poskytnutí podpory a o výsledky a výstupy dosažené realizací programu. V programu OMEGA vyhlásila Technologická agentura České republiky (dále jen TA ČR) ke dni zpracování této analýzy dvě veřejné soutěže⁶ v letech 2011 a 2013. Kapitoly, u kterých by nedošlo ke zjevnému zkreslení podávaných informací, bylo rozhodnuto rozšířit je o informace za 3. veřejnou soutěž programu OMEGA (dále též, 3VS, či TD3)⁷.

Celkem bylo v rámci programu OMEGA přijato 650 návrhů projektů. Celkem bylo/bude podpořeno 196 projektů v programu OMEGA, tedy 30,2 % podaných projektů. V průběhu hodnocení programu Kancelář TA ČR obdržela celkem 28 stížností, 3 z nich bylo vyhověno.

---

⁵ Pro aktualizaci byla využita data získaná z realizace projektů programu OMEGA a z Informačního systému výzkumu, experimentálního vývoje a inovací

⁶ Ke dni aktualizace 31. 12. 2015 byla vyhlášena třetí VS programu OMEGA

⁷ Omezený přístup k aktualizaci je zapříčiněn tím, že ačkoliv je hodnotící proces TD3 ukončen (předsednictvo Technologické agentury rozhodlo o podpoře projektů), k datu aktualizace nejsou podepsány Smlouvy o podpoře, které mohou příjemci podpořených projektů odmítnout podepsat. To by mělo vliv nejen na souhrnné přehledy, ale také na dílčí.

T A Č R

Celkové výdaje programu OMEGA mají činit 386,4 mil. Kč, přičemž výdaje ze státního rozpočtu by měly dosáhnout výše 309,0 mil. Kč. Po druhé VS činí výdaje programu téměř 302 mil. Kč, s celkovou výší výdajů na schválenou účelovou podporu 235 mil. Kč.

Nejvíce podpořených projektů řeší problematiku specifického cíle C1 – zefektivnění veřejné politiky (42 projektů, celková výše schválené účelové podpory 72,5 mil. Kč) a C4 – udržitelný rozvoj společnosti a životního prostředí (29 projektů, celková výše schválené účelové podpory 57,7 mil. Kč). Každý specifický cíl řeší 4 a více projektů.

Nejčastěji jsou projekty řešeny skupinou oborů A – Společenské vědy (celkem 110 projektů s celkovou výší schválené účelové podpory 204,1 mil. Kč). V rámci této skupiny oborů jsou řešeny projekty převážně v oborech AE – Řízení, správa a administrativa (32 projektů, celková výše schválené účelové podpory 62,4 mil. Kč), AH – Ekonomie (31 projektů, celková výše účelové podpory 56,6 mil. Kč). S jistým odstupem pak následují obory AO – Sociologie, demografie (15 projektů, celková výše schválené účelové podpory 28,7 mil. Kč), a AP – Městské, oblastní a dopravní plánování (12 projektů, celková výše schválené účelové podpory 24,4 mil. Kč).

Program OMEGA také naplňuje cíle Národní priorit orientované výzkumu. A to především prioritní osu 3 – Sociální a kulturní výzvy (90 projektů s celkovou výší schválené účelové podpory 163,2 mil. Kč) a prioritní osu 4 – Prostředí pro kvalitní život (34 projektů s celkovou výší schválené účelové podpory 68,3 mil. Kč). Program OMEGA nejvíce přispívá k naplňování cíle PO 4 2.2.1 – Funkční a efektivní veřejné politiky a správa.

V současné době bylo realizováno celkem 418 výsledků programu, přičemž 172 jich nenáleží mezi uznané výsledky programem. Celkem se řešitelé zavázali ve smlouvách o poskytnutí účelové podpory realizovat 527 výsledků. Přestože nedošlo k naplnění smluv v plném rozsahu (např. z důvodu uznaných změn při řešení), indikátory programu jsou naplňovány a dá se předpokládat, že budou dosaženy již po 2VS. Pro ilustraci je detailněji členěna kategorie očekávaných výsledků, které programem nejsou uznávané, pro druhou veřejnou soutěž. V té se očekává realizace 221 neuznatelných výsledků (z nichž je např. 102 typu J – článek v odborném periodiku).

Nejčastějším typem podpořených organizací programu OMEGA jsou výzkumné organizace (239 zastoupení), z čehož téměř 54 % představují veřejné vysoké školy. Podniky tvoří necelých 15 % řešitelů podpořených projektů, z nichž 13,8 % je řešeno malými podniky. Tomuto rozložení také odpovídají charakteristiky výdajů v programu OMEGA.

Struktura dle právní formy odpovídá výše zmíněným právním formám účastníků projektu: převažují veřejné vysoké školy, dále pak veřejné výzkumné organizace a právnické osoby. Na řešení jednoho projektu se také podílí jeden územně samosprávný celek.

Rozvoj spolupráce je jedním z dílčích cílů programu OMEGA. Nejčastější formou spolupráce v průběhu TD je pak spojení výzkumné organizace s jinou výzkumnou organizací/výzkumnými organizacemi (23,7 %) a spolupráce malého podniku a výzkumné organizace (19,2 %).

Dosažení hlavního i dílčích cílů programu je vyhodnocováno v souladu s Metodikou hodnocení výsledků výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a to na základě souboru indikátorů určených pro monitorování průběhu plnění programu a hodnocení jeho celkové výkonnosti a úspěšnosti.

T A

Č R

Indikátory programu OMEGA jsou řazeny do čtyř kategorií dle své povahy: indikátory realizace programu, indikátory výsledků programu, indikátory splnění cílů programu a indikátory motivačního účinku. Ačkoliv se jedná o průběžné hodnocení, je možné zjistit, jak jsou indikátory naplňovány. Program OMEGA po dvou veřejných soutěžích naplňuje všechny zvolené indikátory a dá se tedy již v tuto chvíli konstatovat, že bude hodnocen z tohoto pohledu jako úspěšný.

3 Cíle, výzkumné otázky a metodologie

Technologická agentura České republiky se začala zabývat otázkou možné změny programu OMEGA v průběhu druhé veřejné soutěže v prosinci roku 2013. Za tímto účelem byly v lednu následujícího roku svolány skupinové diskuse s expertkami a experty. Na žádost RVVI došlo k rozsáhlé interim evaluaci programu OMEGA. Evaluační aktivity přešly v průběhu roku 2014 pod Projekt Zefektivnění v rámci pilotního ověřování metodiky TAFTIE⁸.

Tato metodika byla navržena pracovní skupinou TAFTIE⁹ zabývající se benchmarkingem dopadu, efektivity a účinnosti s cílem získat souhrnný přehled o dopadu, efektivitě a účinnosti inovačních agentur. Průběžné hodnocení programu se objevuje v určité fázi implementace programu a má za cíl změřit a informovat o dosažených výsledcích k určitému datu (k 30. 3. 2015). V souladu s užitou metodikou může pomoci určit, zda původní cíle jsou stále relevantní (Relevance programu) a zda je nutné upravit operační procesy programu (Efektivita programu). Tato studie je tedy více zaměřena na relevanci programu a jeho procesy, než na hodnocení jeho výsledků. Při tvorbě programu OMEGA nebylo obvyklé zpracovávat logický rámec programu či provádět komplexní ex ante analýzy, a tak relevantní a měřitelné indikátory programu za účelem jeho vyhodnocování tím pádem chybí.

V souladu s principy průběžné evaluace tato analýza zjišťuje:

- A. Co v programu OMEGA funguje – silné stránky programu.
- B. Co v programu OMEGA nefunguje a jak to změnit – slabé stránky programu.

I. Relevance programu

V rámci Relevance programu (tedy v rámci zjišťování, zda děláme správnou věc), dochází k ověřování toho, jestli je zaměření programu OMEGA stále aktuální a zda tedy zůstává relevantním nástrojem podpory výzkumu a inovací. V tomto kontextu bylo také zjišťováno, jakým způsobem program OMEGA naplňuje výzkumná témata v rámci stanovených specifických cílů programu, zda a jak program OMEGA čerpá inovační potenciál společenských a humanitních věd a jakým způsobem jsou naplňovány cíle VaVaI z NPOV. Pro zjištění relevance programu byly formulovány tyto výzkumné otázky:

1. Jak jsou naplňována témata specifických cílů programu OMEGA?
2. Jaké vědní obory se zapojují do naplňování cílů programu OMEGA?
3. Jaké typy organizací se zapojují do programu OMEGA?
4. Jak jsou naplňovány cíle VaVaI z NPOV programem OMEGA?

II. Efektivita programu

---

⁸ *TECHNOPOLIS GROUP (2014): Evaluation Reference Model For TAFTIE's Taskforce Benchmarking Impact, Effectiveness and Efficiency of Innovation Instruments. Amsterdam.*

⁹ *TAFTIE je Evropská síť předních národních inovačních agentur (see.taftie.org)*

TA ČR

V rámci Efektivity programu (tedy v rámci zjišťování, zda děláme věc správně a hospodárně) se interim evaluace zaměřila na naplňování indikátorové soustavy programu OMEGA, na způsob vedení implementace a managementu programu, na metodu hodnocení návrhů projektů, na vhodnost a úplnost uznávaných výsledků programu a na míru uplatnění výstupů programu v praxi. Pro zjištění efektivity programu byly formulovány tyto výzkumné otázky:

5. Jak jsou naplňovány indikátory programu OMEGA?
6. Jak efektivní je způsob implementace programu?
7. Jak efektivní je způsob managementu programu?
8. Jak efektivní je metoda výběru projektů?
9. Jsou množství a typy uznávaných výsledků vyhovující?
10. Jaký je potenciál aplikovatelnosti výstupů a dopadů podpořených projektů?

Dle metodiky TAFTIE byl zvolen smíšený přístup k evaluační praxi. Smíšená metodika byla založena na specifických charakteristikách zvolených výzkumných instrumentů v závislosti na cílech programu, na načasování a zdrojích určených pro evaluaci a na dostupnosti dat a respondentů. Kombinace smíšených metod umožňuje zodpovědět celé spektrum evaluačních otázek včetně triangulace: podklady získané pomocí jedné metody lze křížově ověřit či doplnit pomocí podkladů získaných jinou metodou. Zvolená metodika pokrývá jak šířku programu (podklady získané od co největšího počtu respondentů), také hloubku programu (např. pochopení základních procesů, které definují úspěšnost a selhání apod.). Pro evaluaci šířky a hloubky programu byly využity následující výzkumné instrumenty:

- **Analýza statistických dat**

Data prezentovaná v analýze byla získána především z přihlášek do soutěže (návrhů projektů). Jedná se tedy o předpokládané hodnoty platné při podpisu smlouvy o poskytnutí podpory a po případných schválených změnách v projektu (tedy po změnovém řízení). V programu OMEGA vyhlásila Technologická agentura České republiky (dále jen TA ČR) ke dni zpracování této analýzy dvě veřejné soutěže v letech 2011 a 2013. Druhým podstatným datovým zdrojem jsou také informace zjišťované v průběhu řešení a po ukončení podpořených projektů (tedy data vyplývající z realizace projektů).

Smyslem veřejné soutěže (dále jen VS) je vybrat z návrhů projektů aplikovaného výzkumu nebo experimentálního vývoje předložených v rámci veřejné soutěže ty návrhy, jež jsou z hlediska své kvality, aktuálnosti tématu, nového přístupu k řešení a očekávaných přínosů nejvhodnější k podpoře z veřejných prostředků TA ČR. Primárním předpokladem všech podpořených projektů je přispět k naplňování cílů programu OMEGA, tj. především posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd a uplatnění výsledků těchto aktivit pro zvýšení konkurenceschopnosti České republiky, zvýšení kvality života jejich obyvatel a vyvážený socioekonomický rozvoj společnosti. Každý z projektů by měl být zaměřen alespoň na jeden z devíti specifických cílů programu. Dalším důležitým cílem programu je zvýšení intenzity a účinnosti spolupráce ve výzkumu a vývoji mezi jednotlivými subjekty, zvláště pak mezi podniky a výzkumnými organizacemi.

- **Dotazníky**

T A Č R

Jako součást komplexní interim evaluace bylo provedeno dotazníkové šetření s řešitelkami a řešiteli projektů a s uživatkami a uživateli výstupů. Využití metody dotazníkového šetření odpovídá výše uvedené metodice a také např. Research and Technology Policy Evaluation – Evaluation Standards in Research and Technology Policy¹⁰. Výstupy dotazníkového šetření jsou dalším zdrojem dat a poznatků, které vhodným způsobem doplňují jednotlivé výzkumné instrumenty evaluace. Zaměření otázek sestavených pro polostandardizované rozhovory je rozšířeno o otázky, které jsou v metodikách uvedených výše typické také pro ex post evaluaci (dle Metodiky TAFTIE se doporučuje vždy zařazovat otázky typické jak pro interim, tak ex post evaluaci). Jednotlivé otázky byly sestaveny za participace nezávislých odbornic a odborníků.

V prvním kole rozesílání dotazníků bylo osloveno celkem 142 zástupců, kteří se podílejí na řešení alespoň jednoho projektu. Byli osloveni nejen Řešitelé, ale také další účastníci projektu podpořeného v programu OMEGA, byl-li v přihlášce uveden. Toto dotazníkové šetření proběhlo ve dnech 27. 11. 2014 – 5. 12. 2015, a druhá výzva byla odeslána dne 9. 12. 2015. Celkem bylo vyplněno 77 unikátních dotazníků (následně byl jeden dotazník vyřazen z důvodu nulové vypovídací hodnoty), tedy návratnost dosáhla 54,2 %. Takto vysoká míra návratnosti je nejspíše ovlivněna pozicí TA ČR jako poskytovatele veřejné podpory.

V druhém kole byli obesláni Uchazeči o podporu v rámci programu OMEGA. Dotazník byl rozeslán celkem na 207 relevantních adres. Respondenti měli možnost vyplnit dotazník ve dnech 27. 11. 2014 – 5. 12. 2014, a druhá výzva byla odeslána dne 9. 12. 2014. Celkem 10 adres vykázalo chybu¹¹. Adresy byly například zrušeny, či osoby zodpovědné za případné řešení již nebyly zaměstnanci institucí apod. Celkem bylo vyplněno 41 dotazníků, tedy míra návratnosti dosáhla téměř 20 %.

V posledním kole byl dotazník rozšířen mezi Uživatele. V rámci této velmi heterogenní skupiny, která byla tvořena zástupci státní a veřejné správy, odborníky a navrhovanými uživateli, byl dotazník rozeslán na 169 unikátních adres a respondenti měli možnost jej vyplnit ve dnech 2. 12. 2014 – 10. 12. 2014. Druhá výzva proběhla dne 10. 12. 2014. Celkem se objevilo 12 neaktuálních či zrušených emailových adres a samotný dotazník vyplnilo 17 dotazovaných, avšak pouze 7 dotazníků obsahuje relevantní odpovědi. Z důvodu nízkého počtu odpovědí nebylo k hodnocení tohoto kola dále přihlíženo.

• Rozhovory

Jako součást komplexní interim evaluace bylo provedeno šetření metodou polostandardizovaných rozhovorů se zástupkyněmi a zástupci manažerského týmu a členkami a členy odborných poradních orgánů. Využití nástroje polostandardizovaných rozhovorů odpovídá výše uvedené navržené metodice a také např. Research and Technology Policy Evaluation – Evaluation Standards in Research and

---

¹⁰ Platform Research and Technology Policy Evaluation c/o Centre for Social Innovation, Vienna (www.fteval.at)

T A Č R

Technology Policy¹², a je dalším zdrojem dat a poznatků. Tento kvalitativní přístup doplňuje další použité výzkumné instrumenty evaluace. Zaměření otázek sestavených pro polostandardizované rozhovory je rozšířeno o otázky, které jsou v metodikách uvedených výše typické také pro ex post evaluaci.

Rozhovory byly vedeny polostandardizovanou metodou za využití pevně daných okruhů otázek. Každého rozhovoru se účastnili 3 členové evaluačního týmu a jeden respondent. Všichni respondenti jsou zástupci manažerů programu OMEGA nebo jsou členy odborných poradních orgánů OMEGA. Pro zpětné vyhodnocení byly rozhovory nahrávány. Výpověď byla případně korigována podotázkami, které měly za cíl doplnit záznam o další relevantní informace, které vyplynuly z průběhu rozhovoru. Polostandardizované rozhovory byly uspořádány v rámci interim evaluace programu OMEGA. Proběhly v období 5. 1. 2015 – 14. 1. 2015 na půdě Technologické agentury České republiky a v jednom případě externě.

• Skupinové diskuse

Uspořádání skupinových diskusí v rámci evaluačních aktivit k programu OMEGA má oporu v metodice TAFTIE, v zahraničních dobrých praxích při evaluaci programu, a to jak ex ante, tak interim. Výstupy těchto diskusí slouží k zjištění možných alternativ programu, k získání podpůrných informací a argumentů pro oporu v rozhodování o možných změnách programu, k poskytnutí nových impulsů a úhlů pohledu na zkoumané oblasti i k diskusi nad spornými tématy. Závěry skupinových diskusí vycházejí jak z diskusí samotných a z připomínkovaných zápisů, tak z navazující emailové komunikace se zúčastněnými expertkami a experty. Takto vzniklé výstupy byly distribuovány jako podklad pro diskusi další. Zjišťována byla názorová shoda odbornic a odborníků na zkoumaný problém. Konání kulatých stolů se ukázalo jako klíčové pro získání informací z výzkumné praxe společenských a humanitních věd. Byly objeveny překážky ve způsobu podpory a formulovány možná řešení.

Mezi lednem a zářím 2014 bylo svoláno sedm kulatých stolů za účasti zástupkyň a zástupců společenských a humanitních věd, aplikační sféry společenských a humanitních věd, Registru uměleckých výkonů (RUV) a resortů. Při sestavování panelu hostů byl kladen důraz na zajištění jak plurality názorů, tak jejich šíře. Hlavním přínosem skupinových diskusí je vyšší míra nezávislosti vzhledem k pořizování evaluace interními kapacitami. Ze skupinových diskusí vyplynula potřeba dodatečných rešerší (SHV a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti, SHV a kulturní a kreativní průmysly, sociální inovace, a zahraniční dobrá praxe v podpoře SHV).

---

¹² Platform Research and Technology Policy Evaluation c/o Centre for Social Innovation, Vienna (www.fteval.at)

4 Vyhodnocení a doporučení

4.1 Relevance programu

4.1.1 Jak jsou naplňována témata specifických cílů programu OMEGA?

DÍLČÍ OTÁZKA 1: Jak jsou naplňována témata specifických cílů programu OMEGA?

Nejvyšším počtem projektů je naplňován specifický cíl 1 zaměřený na zefektivnění veřejné politiky (42 projektů). Druhým cílem s nejvyšším počtem podpořených projektů je specifický cíl č. 4 zaměřený na udržitelný rozvoj společnosti a životního prostředí (29 projektů). V programu OMEGA jsou doposud minimálně naplňovány specifické cíle zaměřené na české veřejné zájmy (specifický cíl č. 2, 6 projektů), predikce ekonomického vývoje (specifický cíl č. 6, 4 projekty) a demografický vývoj (specifický cíl č. 8, 5 projektů). Zjištěnou nevyrovnanost v tematickém zaměření programu lze mj. přičíst i neexistenci ex ante evaluace programu (resp. absorpční kapacitě programu).

Nejvyšší míru úspěšnosti vykazovaly projekty hlásící se k naplnění specifického cíle č. 5 – Hodnocení dopadů státních zásahů (úspěšnost téměř 54 % = 14 podpořených projektů), nejnižší míra úspěšnosti byla zjištěna u projektů naplňujících specifický cíl č. 3 – Rozvoj ČR a regionů (úspěšnost 25 % = 9 podpořených projektů).

Existence programu na podporu aplikací plynoucích ze společenských a humanitních věd je hodnocena kladně. Tematické nastavení programu OMEGA je považováno za aktuální a široké, ale pro podporu témat budoucnosti v kontextu 21. století nedostatečné. Program by měl být více zaměřen na zapojení neziskového sektoru a propojovat technologický výzkum s netechnologickým, resp. podpořit synergii výzkumu základního a aplikovaného.

→ Doporučení

Pro relevantnější nastavení programu OMEGA doporučuje evaluační tým přijmout tato opatření:

- Zvážit možnost bonifikace projektů, které se zaměřují na propojení technického a netechnického výzkumu a které podporují synergii základního a aplikovaného výzkumu
- V rámci aplikovaného výzkumu by se podpora měla zaměřit převážně na výzkum zaměřený na cíl ("goal-oriented") a na výzkum vedoucí k pozitivním změnám sociální reality.
- Zdůrazňovat možnost formulace výzkumných témat samotným týmem formou bottom-up pro podporu výzkumu vyplývajícího z aktuálních celospolečenských výzev.
- Zvýšit informační kampaň programu (PR) v rámci poslední VS a motivovat potenciální uchazeče k podávání návrhů projektů se zaměřením na témata budoucnosti v kontextu výzev 21. století, která lze zároveň navázat na platné znění specifických cílů programu.
- Zvážit rozšíření uznávaných výsledků programu tak, aby mohlo dojít k vyčerpání inovačního potenciálu i u těch společenských a humanitních věd, pro které jsou typické jiné výsledky, než program OMEGA momentálně uznává.

4.1.2 Jaké vědní obory se zapojují do naplňování cílů programu OMEGA?

DÍLČÍ OTÁZKA 2: Jaké vědní obory se zapojují do naplňování cílů programu OMEGA?

V rámci prvních dvou veřejných soutěží se do výzkumných projektů zapojují především obory AE = Řízení, správa a administrativa a AH = Ekonomie. Obory AO – Sociologie, demografie spolu s AP – Městské, oblastní a dopravní plánování zaujímají další dvě pozice, ovšem s polovičním počtem projektů.

Do programu OMEGA se nezapojují všechny společenské a humanitní obory, takže inovační potenciál nezapojených oborů není programem vyčerpáván, jako např. AA – Filosofie a náboženství, AB – Dějiny, AI – Jazykověda, AJ – Písemnictví, masmédiá, audiovizie aj. Lékařské vědy (F) a Biovědy (E) podaly návrh projektu, ale nebyly podpořeny v žádném projektu.

Mimo společenskovední obory dle klasifikace CEP se účastní řešení projektů v programu OMEGA např. BB – Aplikovaná statistika, operační výzkum, DE – Zemský magnetismus, geodesie, geografie, DI – Znečištění a kontrola vzduchu, DM – Tuhý odpad a jeho kontrola, recyklace, DN – Vliv životního prostředí na zdraví, DO – Ochrana krajinných území aj.

Zapojení přírodovědných nebo technických oborů je vnímáno jako pozitivní, neboť pro vyčerpání inovačního potenciálu společenských a humanitních věd hraje významnou úlohu interdisciplinární přístup. Interdisciplinarita ovšem není automaticky známkou kvality, ale prostředkem k dosažení pozitivních změn společenské reality. V textu programu OMEGA se objevují pouze „aplikované společenské vědy“, humanitní vědy ani uměnovědy nejsou zmíněny.

Celkem 25 (61 %) nepodpořených respondentů uvedlo, že mají v úmyslu se přihlásit do další veřejné soutěže programu OMEGA.

→ Doporučení

Aby byl program maximálně naplňoval svůj hlavní cíl, tedy „posílení výzkumných aktivit v oblasti aplikovaných společenských věd“, doporučuje evaluační tým zabývat se těmito opatřeními:

- Přijmout komunikační strategii programu, jejíž součástí budou opatření k motivaci potenciálních řešitelů a řešitelů projektů z řad všech oborů společenských a humanitních věd k zapojení se do výzkumu, a to nejen již podpořených týmů, ale i těch výzkumných týmů, které zkušenost s programem OMEGA nemají.
- Jako další součást komunikační strategie programu motivovat zástupkyně a zástupce technických a přírodních věd k zapojování do řešení socioekonomických témat.
- V rámci poslední veřejné soutěže programu motivovat k zapojení do výzkumných projektů vědní obory napříč společenskými a humanitními vědami tím, že budou v textu výzvy zmiňovány nejen společenské vědy, ale i vědy humanitní.
- Zvážit rozšíření poradenských služeb v oblasti spolufinancování výzkumných projektů podpořených programem OMEGA.

T A

Č R

- Je nutná podrobnější diverzifikace a definice vědních oborů, aby bylo umožněno mezinárodní srovnání prostřednictvím postupného sblížení s novou verzí Frascati manuálu a aby mohlo dojít k jejich cílenému vybízení k účasti na inovačních aktivitách. Míra takové diverzifikace by měla být vyvažována vědomím, že v některých případech může být inovační potenciál přečerpáván jedině v širším oborovém kontextu.

4.1.3 Jaké typy organizací se zapojují do programu OMEGA?

DÍLČÍ OTÁZKA 3: Jaké typy organizací podporuje program OMEGA?

Co do struktury převažují veřejné vysoké školy, dále pak veřejné výzkumné organizace a právnické osoby. Nejvíce podpořených organizací podle právní formy podpořených v programu OMEGA náleží do kategorie VVS (42,4 %), dále pak VVI (31,6 %) a právnické osoby (14,1 %). Více jak v polovině projektů řešitelé předpokládají uplatnění výstupů ve veřejné správě (57 %).

Podniky vykazují výrazně nižší schopnost/ snahu čerpat účelovou podporu, zvláště podniky velké. Neziskový sektor je zastoupen sporadicky. Neziskový sektor je v řešení projektů zastoupen sporadicky: OPS 6 subjektů (obecně prospěšná společnost); ZSP 3 subjekty (zájmové sdružení právnických osob, občanské sdružení, spolek) a jeden územně samosprávný celek (obec). V souvislosti s podpořenými projekty dochází k minimální spolupráci s neziskovými organizacemi, se sociálními zařízeními se subjekty pečující o životní prostředí.

Téměř 45 % výzkumných organizací řeší podpořený projekt samostatně. Nejčastějším způsobem spolupráce je spolupráce mezi výzkumnými subjekty (23,7 %) a mezi výzkumnou organizací a malým podnikem (19,2 %). Využití služeb center transferu znalostí a technologií je pro řešení projektů v programu OMEGA mizivá.

Dle názoru skupiny respondentů Řešitelé ve většině případů přispívá program OMEGA k budování vztahů mezi výzkumnými organizacemi a ministerstvy především jakožto uživateli budoucích výstupů projektů (22% podíl všech spoluprací na implementaci výstupu projektu).

→ Doporučení

Aby program OMEGA lépe přispíval k propojování poskytovatelů výzkumu a uživatelů výstupů, doporučuje evaluační tým přijmout následující opatření:

- Je potřebné definovat a zmapovat aplikační sféru společenských a humanitních věd, resp. uměnověd jakožto uživatele výstupů výzkumných projektů s cílem přijetí na míru šitých opatření a pro jejich zapojení do inovačního systému země.
- Aktivovat zapojení státní samosprávy a neziskového sektoru, resp. institucionalizovaných zástupců všech relevantních segmentů společnosti (mladé lidi, seniory, tělesně znevýhodněné, ženy, cizince, občany, LGBT komunitu, sociálně vyloučené skupiny, pacienty, drogově závislé apod.) do řešení socioekonomických výzev.
- Pro podporu úspěšnosti projektů je vhodné zapojit do relevantních fází životního cyklu projektu tzv. aplikačního garanta, tedy subjekt nebo jeho vzorek z aplikační sféry společenských a

T A

Č R

humanitních věd. Aplikační garant vystupuje jako partner např. v raném přemýšlení o výzkumném záměru, při provádění společné rešerše domácí i zahraniční, mapování výzkumného tématu, plánování projektu, samotném provádění výzkumu, testování až po způsoby šíření dopadů projektu.

- Využít existujícího příkladu zapojení územně samosprávného celku do projektu podpořeného programem OMEGA, a tuto spolupráci šířit jako příklad dobré praxe.
- Zahrnout do formulace strategické podpory transferu technologií a znalostí i oblast využívání vědomostí, dovedností nebo technologií vyplývající ze všech oblastí umění a výzkumu ve společenských a v humanitních vědách. Podporovat transfer znalostí mezi výzkumnými týmy jak z důvodu výměny nebo sdílení informací, tak pro nalezení partnerů pro inovační aktivity v zapojení společenských a humanitních věd.
- Definovat a zmapovat aplikační sféru společenských a humanitních věd, resp. uměnověd jakožto uživatele výstupů výzkumných projektů s cílem přijetí na míru šitých opatření a pro jejich zapojení do inovačního systému země.
- Zasadit se o iniciaci infrastruktury pro společenské a humanitní vědy, zejm. databází a nástrojů pro spolupráci vědců při jejich využívání. Kvalitní společenskovědní a humanitní výzkum potřebuje pracovat s kvalitní datovou základnou. Dobrou praxí v této oblasti je vytváření databází, které jsou nejen přístupné všem badatelům, ale zároveň umožňují využití nástrojů pro kolaborativní výzkum na stejných datech.

4.1.4 *Jak jsou naplňovány cíle VaVal z NPOV programem OMEGA?*

DÍLČÍ OTÁZKA 4: Jak jsou naplňovány cíle VaVal z NPOV programem OMEGA?

Platné znění programu nereflektuje aktuální znění Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací (NPOV), neboť v době vzniku programu byly v platnosti předcházející priority. Nově vzniká povinnost přihlásit se v rámci podpořeného projektu k naplňování nejméně jednoho cíle VaVal z NPOV.

Největší objem veřejných zdrojů v programu OMEGA byl alokovan v PO 4 v cíli 4.2.2.1 – Funkční a efektivní veřejné politiky a správa, druhým nejvíce podpořeným cílem z PO 3 byl 2.3.1 – Životní prostředí a zdraví. Program OMEGA naplňuje 24 cílů zastoupených ve 3 prioritních osách Národních priorit orientovaného výzkumu. Především pak prioritní osu 4 – Sociální a kulturní výzvy (podpořeno 90 projektů, účelová podpora ve výši 161,2 mil. Kč) a prioritní osu 3 – Prostor pro kvalitní život (celkem podpořeno 34 projektů, účelová podpora ve výši 68,3 mil. Kč). Okrajově pak program přispívá k řešení prioritní osy 1 – Konkurenceschopná ekonomika založená na znalostech (podpořeny 4 projekty).

V rámci programu OMEGA není naplňováno celkem 18 cílů NPOV z prioritní osy 3 – Prostor pro kvalitní život a 12 cílů NPOV z prioritní osy 4 – Sociální a kulturní výzvy. Stejně tak program OMEGA nepřispívá k naplňování prioritní osy 5 Zdravá populace.

Priorita 4 Sociální a kulturní výzvy je spolunaplňována programem NAKI, resp. NAKI II, což pro program OMEGA znamená vyloučení podpory cílů VaVal z podoblasti 4.3.2. Národní, regionální a lokální identita a tradice a 4.3.3. Hmotné a nehmotné kulturní dědictví. Vyloučena je i celá priorita 6, která je naplňována programem účelové podpory Ministerstva vnitra. Bylo navrženo reflektovat priority NPOV v kontextu civilizačních kompetencí ve spojitosti s výzvami 21. století.

→ **Doporučení**

Aby program OMEGA lépe přispíval k naplňování cílů VaVal z NPOV, doporučuje evaluační tým přijmout následující opatření:

- Formulovat sociální aspekty VaV realizovaného v jiných prioritních oblastech – životní styl populace a environmentální výchova, které jsou v dokumentu NPOV identifikovány jako provázané: „V PO 4 je v oblasti 4 (Rozvoj a uplatnění lidského potenciálu) zařazena problematika ochrany a podpory lidského zdraví, která má vazbu na zdravotní výzkum zařazený do PO 5. Konkrétně se jedná o vytvoření nadresortního systému ochrany a podpory zdraví, který bude zaměřen na ozdravení životního stylu populace a životního a pracovního prostředí. Výzkum v PO 4 má jistou vazbu na PO 3, a to zejména v souvislostech s prevencí poškozování životního prostředí.“
- Jako spojovací článek mezi prioritami národních a resortních strategických dokumentů a programy TA ČR lze využívat cíle VaVal z NPOV, na které budou jednotlivé priority politik odkazovat.
- Pro účely poslední veřejné soutěže programu OMEGA najít konsensus se zástupci resortů nad množstvím podporovaných cílů VaVal z NPOV.

T A

Č R

- Zvážit reflexi cílů VaVaI z NPOV tak, aby odrážely témata výzev, které stojí před českou společností v kontextu 21. století a případně se zabývat jejich strategickou redukcí (v současnosti 170 cílů VaVaI).

T A

Č R

4.2 Efektivita programu

4.2.1 Jak jsou naplňovány indikátory programu OMEGA?

DÍLČÍ OTÁZKA 5: Jak jsou naplňovány indikátory programu?

Ve většině indikátorů lze předpokládat naplnění požadovaných kritérií. Indikátory realizace programu jsou po dvou veřejných soutěžích již naplněny a indikátory výsledků projektů, které vychází z ukončených projektů (tedy pouze z1VS), jsou již po první soutěži z většiny téměř naplněny.

Dalším indikátorem je podíl úspěšně ukončených projektů. Ke dni 30. března 2015 bylo ukončeno a závěrečným hodnocením úspěšně prošlo 45 z celkového počtu 46 projektů realizovaných v rámci 1. veřejné soutěže (u posledního projektu zatím nebylo provedeno závěrečné hodnocení). Indikátor *podíl úspěšně ukončených projektů*, jehož hodnota byla při tvorbě programu stanovena na 80 %, byl v 1VS významně překročen. Oproti předpokladu jsou též projekty častěji řešeny ve spolupráci podniků a výzkumných organizací (15,6 % oproti očekávaným 10 %).

Jako indikátory úspěšnosti projektu, resp. programu chybí kritéria dopadu programu (resp. projektů), která by lépe zhodnotila kvalitu výzkumu a účelnost vynaložených prostředků.

→ DOPORUČENÍ

- Jako indikátory úspěšnosti projektu, resp. programu chybí kritéria dopadu programu (resp. projektů), která by lépe zhodnotila kvalitu výzkumu a účelnost vynaložených prostředků. Těmito kritérii mohou být zejména počet projektů, které naplní hodnocení (i škálové) v rámci: počtu projektů dosahující úrovně v regionální dimenzi (světová, národní, regionální); počtu projektů v rámci dosažení úrovně dopadů projektů z hlediska jejich dosahu a významu; počet projektů v rámci dosažení úrovně životaschopnosti a udržitelnosti aj.
- Je nutné v rámci širší reformy systému hodnocení projektů a programů (resp. VaV v ČR) zaměřit se na motivaci k dosažení cílů programu, účinků a dopadů projektů. V návaznosti na změnu metody hodnocení nepodmiňovat úspěšnost projektu naplněním definice výsledku, ale hodnocením potřebnosti a úspěšnosti projektu pro společnost na základě jeho plánovaných a posléze skutečných dopadů (např. formou peer review, i zahraničního).

T A Č R

4.2.2 *Jak efektivní je způsob implementace programu?*

DÍLČÍ OTÁZKA 6: Jak efektivní je způsob implementace programu?

Celkem 45 % respondentů dotazníkového šetření odpovědělo, že by se parametry programu OMEGA měly změnit. Nejčastěji byl skupinou Řešitelé zvolen parametr omezující maximální délku řešení projektu do 2 let. Celkem 60 % respondentů skupiny Řešitelé zvolilo právě tento parametr a to nejčastěji společně s parametrem limitujícím maximální výši dotace na 3 miliony Kč. Rovněž spoluúcast ve výši 20 % lze hodnotit v rámci hospodárnosti jako motivační a efektivní. Nejméně preferovaným parametrem programu, který by měl být změněn, je limit omezující minimální délku trvání projektu na jeden rok. Z odpovědí respondentů vyplývá, že pro řešení dalších navazujících výzkumných aktivit je klíčovou / omezující podmínkou financování z veřejných rozpočtů.

→ DOPORUČENÍ

- V případě podpory „nadčasových a vizionářských“ projektů lze uvažovat o možnosti prodloužení maximální doby řešení projektu až na 4 roky, a to v návaznosti na jejich zaměření, typologii a společenskou objednávku.
- Je vhodné najít informace, na jejichž základě bude poskytnuto poradenství uchazečům (i potenciálním) z řad neziskové sféry v kontextu nutnosti jejich spoluúčasti (20 %) na projektu, a to např. komunikační strategií, možnosti financování, pomocí při nalezení partnera pro pokrytí spoluúčasti apod.
- Zasadit se o ustálení podmínek podpory přijaté od 1. veřejné soutěže stejně jako definice pojmů a ponechat je konzistentní a neměnné, a to alespoň v periodě doby řešení projektu.

TA ČR

4.2.3 Jak efektivní je způsob managementu programu?

DÍLČÍ OTÁZKA 7: Jak efektivní je způsob managementu programu?

S pozitivní odezvou je hodnocena podpora ze strany manažerského týmu programu při administraci a realizaci projektu, a to jak řešiteli, tak členy odborných poradních orgánů programu OMEGA.

Ze srovnání s programy jiných poskytovatelů vyplývá, že polovina respondentů považuje časovou a administrativní náročnost ve všech fázích projektu u TA ČR za vyšší. Tento nedostatek je odstraňován postupným přechodem na elektronický systém podávání přihlášek a správy projektu. Jako hlavní problém realizace projektu uvádí dotazovaní především časté změny požadavků kladené na řešitele, popřípadě, problematickou certifikaci výsledků u resortů, či uznatelnost některých výstupů.

Překážkou v úspěšné implementaci programu je nedostatek pracovníků. Jako problematické jsou hodnoceny časté změny vnitřních pravidel ve způsobu implementace programu a častá chybovost vnitřního informačního systému. Výše nákladů na administraci programu OMEGA dosahuje přibližně 5 662 tis. Kč (bez osobních nákladů). To v současnosti představuje přibližně 1,47 % rozpočtu celého programu a 1,83 % výdajů ze státního rozpočtu určených pro program OMEGA. Z toho náklady na hodnotící proces a realizaci programu OMEGA byly vyčísleny na 3 793 tis. Kč.

→ DOPORUČENÍ

- Přijmutí komunikační strategie programu – PR aktivity jak směrem k potenciálním i současným řešitelům (výzkumnice a výzkumníci z řad společenských a humanitních věd, resp. komplementárních oborů z řad technických a přírodních věd), tak směrem do společnosti.
- Zajistit spolehlivost vnitřního informačního systému a efektivnější spolupráci s externími dodavateli programových statistických dat.
- Změny podmínek podpory přijaté od 1. veřejné soutěže stejně jako definice pojmů ustálit a ponechat konzistentní a neměnné, a to alespoň v periodě doby řešení projektu.
- Navýšit počet administrativních pracovníků manažerského týmu tak, aby na jednoho pracovníka připadla péče o max. 50 řešených projektů (nyní je stav cca 200 řešených projektů na jednoho pracovníka).
- Zlepšit výměnu informací a komunikaci horizontálně i vertikálně, tedy mezi odděleními poskytovatele i mezi manažery programu a koncepčními a výkonnými orgány TA ČR.
- Pokračovat ve snahách o snižování administrativní zátěže uchazečů, případně poskytnout zpětnou vazbu pro snižování administrativní zátěže orgánům státní správy pro systémovou změnu nebo změnu legislativních podmínek.
- Jako problematická se jeví nemožnost v současné době plně vyčísřit administrativní náklady programu. Je nutné usilovat o nápravu i přesto, že je zřejmé, že nelze zcela přesně vyčísřit personální náklady v podmínkách, kdy referenti pracují na více programech současně, či je jejich pracovní činnost spojena s jinými aktivitami a úkoly.

T A Č R

4.2.4 Jak efektivní je metoda výběru projektů?

DÍLČÍ OTÁZKA 8: Jak efektivní je metoda výběru projektů?

Metoda výběru návrhů projektu k podpoře je co do transparentnosti hodnocena kladně, rozsah přihlášky umožňuje vyhodnotit a vybrat kvalitní projekt. Není vhodné hodnotit míru ekonomických příležitostí, neboť povaha výzkumu společenských a humanitních věd přispívá společnosti i nepřímo, mimo tržní mechanismy.

Celkem bylo v rámci programu OMEGA přijato 351 návrhů projektů, přičemž pouze v 2VS byly projekty, které byly vhodné k podpoře, avšak nebyly následně podpořeny z důvodu nedostatku finančních prostředků (13 projektů). Celkem bylo podpořeno 128 projektů v programu OMEGA, tedy 36,5 %. V průběhu hodnocení programu Kancelář TA ČR obdržela celkem 26 stížností, třem z nich bylo vyhověno.

Problematické se zdá být zajištění dostatečného počtu kvalifikovaných a objektivně hodnotících oponentů v kontextu širšího zaměření programu a různých typů projektů podávaných v rámci jedné veřejné soutěže. Negativně je hodnocen i časový tlak na členy odborných poradních orgánů a nefunkčnost užívaného informačního systému. Překážkou je i nedodržování administrativních povinností ze strany členů odborných poradních orgánů. Rozlišování mezi základním a aplikovaným výzkumem společenských a humanitních věd je často vnímáno jako problematické, neboť kritérium aplikovatelnosti a využitelnosti pro pozitivní dopady ve společenské realitě není pevně ohraničeno.

Součástí stanoviska zpravodaje je vedle hodnocení projektu také hodnocení kvality oponentských posudků k danému projektu. V rámci programu OMEGA dosahují hodnocení kvality odborných posudků ve srovnání s jinými programy účelové podpory TA ČR nejlepších výsledků. Průměrná známka dosáhla hodnoty 1,64.

→ Doporučení

- Zasadit se o změnu přístupu k metodě hodnocení, která bude spočívat v koncentraci na hodnocení kvality a dopadů projektů, resp. programů na podporu společenských a humanitních věd, a to např. systémem peer review (za využití definované hodnotící škály) s případným spolehodnocením zástupci zainteresovaných subjektů na programu.
- Spíše než o „aplikovaném výzkumu společenských a humanitních věd“ je příznačnější hovořit o „výzkumu společenských a humanitních věd vedoucím k inovacím a pozitivnímu dopadu na sociální realitu“. V této souvislosti je potřeba podpořit synergii mezi základním a aplikovaným výzkumem společenských a humanitních věd, resp. technického a netechnického výzkumu.
- V programu uvádět obecná kritéria hodnocení (nejvyšší společný jmenovatel), specifická kritéria uvádět v zadávacích dokumentacích.
- Vyhlašovat tematicky ucelené veřejné soutěže pro usnadnění hodnotícího procesu, kde se dá předpokládat konzistentní návrhy projektů co do tématu, metody a zaměření na cíle a dopady.
- Zajistit dostatek fundovaných zpravodajů v oblasti společenských a humanitních oborů a ty odpovídajícím způsobem motivovat k dalšímu vzdělávání.

T A

Č R

- V rámci zvyšování objektivitu hodnocení, nestrannosti a snižování podjatosti hodnotitelek nebo hodnotitelů zvážit možnost zavedení např. anonymního hodnocení, genderově slepého hodnocení nebo více využívat možnost odmítnutí hodnocení návrhu projektu z důvodu možné podjatosti.
- Kritéria hodnocení je třeba nastavit tak, aby umožňovala maximální objektivitu hodnocení a minimalizovala subjektivní pohled hodnotitelek a hodnotitelů.
- Oproti současnému stavu by hodnotitelky a hodnotitelé by měli být zpravodajem důsledněji hodnoceni a měli by být za své hodnocení konfrontováni. Zpravodaj by měl dokázat diametrálně rozdílná hodnocení návrhu projektu lépe vysvětlit.
- Pro eliminaci duplicit v rámci projektů přihlášených do veřejné soutěže programu OMEGA je nutné nastavit podrobněji kritéria jejich stanovování, nevycházet jen z názvu projektu a popisu klíčových aktivit apod. Doporučuje se orientovat dle zaměření projektu na naplňování uvedeného cíle VaVal z NPOV.
- V rámci zamezení duplicit s ostatními poskytovateli, zejména s Ministerstvem kultury ČR (Programu NAKI, resp. NAKI II) se doporučuje vzájemné informování poskytovatelů o možných duplicitách projektu. Do hodnocení návrhů projektu v programu OMEGA z tohoto důvodu přidat kritérium „Míra překryvu s cíli VaVal z NPOV naplňované programem NAKI, resp. NAKI II“.
- V ojedinělých případech výskytu posudků, které mají vzhledem k obsahu projektu nízkou relevanci, obsahují expresivní výrazy nebo vykazují prvky nepříznivého postoje hodnotitele vůči řešenému tématu či předkladateli projektu, je třeba přistoupit k vypracování posudku jinou oponentkou nebo oponentem.
- Bodované kritérium 1 Kapacity výzkumného týmu upravit v bodě, kde je předmětem hodnocení „Přehled předchozích projektů aplikovaného výzkumu a vývoje ve stejném oboru jako je navrhovaný projekt, kterého se členové týmu zúčastnili“. Toto kritérium může znevýhodňovat týmy s mladými výzkumnicemi nebo výzkumníky, což je vnímáno jako kontraproduktivní.
- Bodované kritérium 3 Existence významných tržních příležitostí a schopnost těchto příležitostí využít změnit a hodnotit „Míru socioekonomického dopadu“, neboť společenské a humanitní vědy přinášejí užitek i nepřímou (netržními mechanismy)
- Při poskytování školení členkám a členům hodnotících orgánů klást vyšší důraz na snahu o jednotné pochopení hodnotících kritérií a indikátorů a pojmů, aby nepřipouštěly rozdílný výklad.
- Snižit časový tlak na hodnocení návrhů projektů jejich včasějším předáním ke zpracování.
- Celý systém hodnocení včetně bodové hodnoty jednotlivých kritérií zveřejňovat již při vyhlášení příslušné veřejné soutěže.
- Případné kritérium „dlouhodobost spolupráce partnerů na projektu“ nebylo přeceňováno, neboť znevýhodňuje vznik nových partnerství či zapojení nových výzkumných sil.

4.2.5 Jsou množství a typy uznávaných výsledků vyhovující?

DÍLČÍ OTÁZKA 9: Jsou množství a typy uznávaných výsledků vyhovující?

T A Č R

Jako relativně bezproblémovou skupinu výsledků lze označit výsledky druhu R (software) a N_{map} ¹³ (specializované mapy). Program OMEGA přináší také řadu výsledků z RIV, které nejsou programem uznávány.

Problematické je dosahování obou poddruhů výsledku H, kdy z původně deklarovaného počtu 29 výsledků bylo dosaženo pouze 11, tedy necelých 38 %. Důvodem je časový odstup potřeby a reálného vytvoření výsledku (výsledek by měl být využit jako součást zákona či implementován do směrnic a nařízeních) a skutečnost, že jakákoliv změna v textu již neumožňuje uznat výsledek jako druh H. Dalším problematickým druhem výsledků jsou výsledky druhu V. Zde bylo dosaženo pouze přibližně 2/3 původně deklarovaného počtu (10). Specifickou skupinou jsou výsledky druhu N, kde byly povoleny 2 poddruhy výsledků – certifikované metodiky a mapy s odborným obsahem. Zatímco u mapových výstupů není problém s jejich tvorbou, u metodik nastal problém s nalezením certifikačního orgánu.

U druhé veřejné soutěže se očekává 221 neuznávaných výsledků dle programu: J – článek v odborném periodiku (celkem se očekává 102 těchto výsledků), případně B – odborná kniha (25) a D – článek ve sborníku (21).

Současné definice a výčet výsledků aplikovaného výzkumu dle metodiky RIV se zdá být pro přečerpání inovačního potenciálu společenských a humanitních věd jako nevyhovující, mnohdy k dosažení cíle programu i kontraproduktivní. Výstupy (resp. výsledky) aplikovaného výzkumu společenských a humanitních věd mohou mít i jiný charakter, než je uznáván programem OMEGA a než je definován v RIV. Samotné dosažení výsledku aplikovaného výzkumu definovaného v RIV často nezaručuje jeho využitelnost a naopak, mnohé užitečné a aplikovatelné výsledky společenských a humanitních věd často neodpovídají definici výsledků aplikovaného výzkumu v RIV. Některé společenské a humanitní vědy se do programu OMEGA nezapojují, neboť aplikace jejich výstupů neodpovídá uznávaným výsledkům dle RIV.

Účastníci skupinových diskusí se shodují, že výsledky/výstupy programu OMEGA by měly mít především vazbu na dopad, ne na formální splnění definice výsledku dle metodiky RIV. Aby mohlo dojít k plné podpoře čerpání inovačního potenciálu společenského a humanitního výzkumu za současné nutnosti dosáhnout nejméně jednoho výsledku definovaného v metodice RIV by bylo dobré, aby došlo ke změně definic jednotlivých výsledků RIV a k rozšíření tohoto rejstříku o výsledky typické pro společenské a humanitní vědy, resp. uměnovědy, případně aby došlo k postupnému propojení rejstříků RIV a RUV¹⁴.

---

¹³ U tohoto typu výsledku se však spíše mohou objevovat problémy s kvalitou. Dle názoru respondenta by měla být uznávána pouze původní mapová díla – specializované mapy, spouby specializovaných map, atlasy. Nepostačuje např. do GISové aplikace převedené databáze poskytované Českým statistickým úřadem.

¹⁴ Rejstřík informací o výsledcích = RIV je jednou z částí (datovou oblastí) informačního systému výzkumu, experimentální vývoje a inovací (IS VaV), ve které jsou shromažďovány informace o výsledcích projektů výzkumu a vývoje a výzkumných záměrů podporovaných z veřejných prostředků. Databáze RIV slouží jak pro účely hodnocení výsledků účelově a institucionálně podporovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a pro informování vědecké a ostatní veřejnosti o výsledcích výzkumu, experimentálního vývoje a inovací podporované z veřejných prostředků, tak poskytovatelům k získávání informací o tom, jak aktivní jsou řešitelé projektů, které poskytovatelé financují

T A Č R

→ Doporučení

Aby množství a typy uznávaných výsledků byly pro výzkumné projekty společenských a humanitních věd vyhovující, doporučuje evaluační tým přijmout tato opatření:

- Opustit současný systém hodnocení a zaměřit se na motivaci výzkumné organizace, výzkumných týmů i jednotlivců na dosažení výsledků a dopadů.
- V návaznosti na změnu metody hodnocení nepodmiňovat úspěšnost projektu naplněním definice výsledku, ale hodnocením potřebnosti a úspěšnosti projektu pro společnost na základě jeho plánovaných a posléze skutečných dopadů (např. formou peer review, i zahraničního).
- Zůstane-li v platnosti Metodika hodnocení a RIV, doporučuje se:
  - rozšířit druhy uznávaných výsledků společenských a humanitních věd o souhrnnou výzkumnou zprávu (bez nutnosti utajení) (V_{souhrn}), o průmyslový vzor ($F_{\text{prům}}$) pro zapojení uměnověd, především designu a o dokumenty koncepční povahy (H_{konc}).
  - uznávat všechny další publikační výsledky (B – Odborná kniha, J – Recenzovaný odborný článek, C – Kapitola v odborné knize, D – Článek ve sborníku), neboť tyto jsou pro aplikaci výstupů společenských a humanitních věd a dalších diseminačních aktivit směrem do společnosti v ideálním tvaru (např. prostřednictvím neobdobného tisku, sociálních sítí a nových médií apod.).
  - přizpůsobit projekt vybranému typu výsledku dle RIV („psát projekt od výsledku“)
  - úprava výsledků typů H tak, aby za splnění bylo považováno odevzdání (resp. převzetí) výstupů ministerstvu, nebo jinému oprávněnému orgánu.
  - reflektovat metodu prokázání budoucího využití výsledku formou „letter of intent“ nebo tuto metodu doplnit o další opatření, neboť se stává, že „letter of intent“ nezaručuje skutečný úmysl výsledek využívat.
  - rozšířit certifikační autority pro výsledek typu Nmet na statutární města kraje či další orgány veřejné správy (dle dalších kritérií).
  - u výsledků typů H a N postupovat benevolentněji v termínu dosažení výsledku.
  - Uznávat další výsledky z řady diseminačních aktivit jako jsou M – Uspořádání konference, W – Uspořádání workshopu a E – Uspořádání výstavy
  - změnit definici výsledků H_{konc} tak, aby se vztahoval na potřeby tvorby politik a koncepčních dokumentů celé státní správy a samosprávy, resp. veřejné správy, nejen VaVal orgánů státní nebo veřejné správy. V případě výsledků typů Nmap a Nmet umožnit její certifikaci na základě peer review (i od zahraničního partnera).
  - Netrvat na neměnnosti výsledku typu H_{leg} , pokud je tento modifikován v přijímacím anebo legislativním procesu.
  - rozšířit typy uznávaných výsledků a upřesnit definice druhů výsledků stávajících, které jsou typické pro výstupy společenských a humanitních věd, a to o didaktickou metodu, didaktickou pomůcku, diagnostickou psychologickou metodu, aplikace ICT (herní simulace a тренаžéry, PC hra), mapovací/plánovací studii, světelný a zvukový design, dílo (umělecký výstup), studii proveditelnosti, evaluační studii, start up/spin off, datové struktury a datové soubory, algoritmus a prototyp hardware.

T A

Č R

- Rozšířit druhy uznávaných výsledků o souhrnnou výzkumnou zprávu (bez nutnosti utajení) (V_{souhrn}), o průmyslový vzor ($F_{\text{prům}}$) pro zapojení uměnověd, především designu a o dokumenty koncepční povahy (H_{konc}).

4.2.6 *Jaký je potenciál aplikovatelnosti výstupů a dopadů podpořených projektů?*

DÍLČÍ OTÁZKA 10: Jaký je potenciál aplikovatelnosti výstupů a dopadů podpořených projektů?

Více jak 1/3 respondentů z řad Řešitelů projektu (38 %) uvedla tři a více osob, které mohou podat reference o praktickém využití podpořeného projektu. Celkem 62 % respondentů z řad Řešitelů projektu uvádí, že jejich projekty již přinesly výstupy aplikované v praxi. Dle manažerů programu je tato míra odhadována na cca 20 %. Dle respondentů z dotazované skupiny Řešitelé jsou nejčastěji výstupy programu OMEGA šířeny osobními kontakty s potenciálními uživateli výstupu (87 %). Těmito uživateli jsou převážně orgány veřejné správy. Téměř shodně využívaným způsobem šíření výstupů je publikační činnost (84 %). Dle respondentů jsou výstupy podpořených projektů téměř ze 2/3 rozšiřovány integrací do systému vzdělávání a pořádáním různých konferencí, workshopů a výstav. K diseminačním aktivitám je z 29% využíván odborný tisk, z 12 % sociální sítě a média.

Program OMEGA jakožto nástroj podpory aplikací společenských a humanitních věd generuje převážně výsledky, které ze své povahy přinášejí benefity nepřímé – tedy nekomerční. Vzhledem k zaměření programu (témata společenských a humanitních věd) je problematická ztráta aktuálnosti zkoumaného tématu a tím i zájmu o využívání výstupu projektu. Samotné dosažení výsledku aplikovaného výzkumu definovaného v metodice RIV často nezaručuje jeho využitelnost. A naopak, výstupy, které jsou prokazatelně užitečné a využívané, často neodpovídají definici uznávaných výsledků v RIV. Manažeři programu reflektují, že současné podmínky podpory ukládají řešitelkám a řešitelům povinnost držet se definice výsledku aplikovaného výzkumu plynoucí z metodiky RIV. Všímají si snahy o modifikaci projektu tak, aby jeho výstupy odpovídaly metodice RIV, a to i přesto, že to přínosům projektu škodí.

Účinkům programu by prospěly specifické projekty, které by se zaměřovaly na podporu inovačního ekosystému ve společenských a humanitních vědách resp. uměnovědách zaměřením na odpovídající infrastruktury pro výzkum orientovaný na uživatele (city lab, living lab), vývoj nových technologií pro sběr dat v kontextu nástupu mobilních platforem a sociálních sítí, podpora sdílení velkoobjemových dat a s tím spojená případná snaha o odstranění legislativních bariér, podpora platformy pro setkávání nabídky a poptávky po aplikovaném výzkumu, aktivity spojené s popularizací vědy a výzkumu nebo podpora výzkumných týmů schopných obstát v evropském prostoru. Stěžejní roli v maximalizaci dopadu výzkumného projektu mají i samotní žadatelé/řešitelé. Způsob dosahování cíle výzkumného záměru je důležitou součástí pro maximalizaci užítka z vynaložených zdrojů pro podporu SHV, což klade vyšší nároky na odborné hodnotící orgány programu a manažery programu. Řešitelský tým je nutné motivovat k maximalizaci dopadu výzkumného projektu a k šíření výstupů výzkumu co možná nejširšímu publiku.

T A Č R

→ Doporučení

Aby program OMEGA lépe přispíval k efektivnější aplikovatelnosti výstupů a maximalizaci dopadů projektů, doporučuje evaluační tým přijmout následující opatření:

- Je nutná podpora celkové změny systému VaV včetně kultury výzkumných organizací a jednotlivých týmů spočívající v orientaci na uplatnění a dopady výstupů jejich výzkumných projektů v praxi. K tomuto posunu by napomohla změna metody hodnocení (resp. RIV) a jejich zaměření na hodnocení účinku a dopadu výzkumných projektů.
- Aktivovat inovační potenciál ve společenských a humanitních vědách, resp. uměnovědách zaměřením se na podporu odpovídající infrastruktury pro výzkum orientovaný na uživatele (City Lab, Living Lab a podporou souvisejících výzkumných metod (experimentální a behaviorální přístupy, Research by Design, Design Thinking, Systems Thinking, sociokulturní výzkum v jeho živé podobě, akční výzkum, komunální informatika, participativní design apod.).
- Do přípravného procesu vývoje podpůrných programů intenzivněji zapojovat různé zájmové skupiny pro zjištění společenské objednávky výzkumu.
- Podpořit sdílení velkoobjemových dat mezi výzkumnými týmy a organizacemi a s tím spojené případné odstranění legislativních bariér.
- Podpořit platformy pro setkávání nabídky a poptávky po výstupech výzkumu se socioekonomickým či uměleckým / výtvarným tématem pro vyčerpání inovačního potenciálu např. designu nebo architektury.
- Zmapovat či iniciovat vznik aktivit spojených s popularizací vědy a výzkumu a těchto iniciativ se aktivně účastnit, např. v rámci prezentace podpořených projektů.
- Podpořit výzkumné týmy ve schopnostech obstát v evropském výzkumném prostoru.
- Přijmout opatření pro školení mladého talentu za účelem zvýšení úrovně inovačních kapacit.
- Na úrovni poskytovatele (TA ČR) přijmout strategii sdílení výsledků výzkumu za účelem zapojení potenciálních „odběratelů“ výsledků výzkumu do přípravy projektů.
- Cíleně podporovat transfer znalostí od výzkumníků směrem ke klíčovým orgánům s rozhodovací pravomocí ve veřejné sféře.
- Přijmout komunikační strategii pro popularizaci společenskovedního a humanitního výzkumu ve smyslu interakce se širokou veřejností nebo o popularizaci ve smyslu mezinárodního zviditelnění a vytváření atraktivnější prostředí pro nejrůznější spolupráci.
- Rozšířit poradenské služby poskytovatele směrem k výzkumné obci z řad společenských a humanitních věd, resp. uměnověd s cílem aktivovat jejich inovační potenciál a zapojení do mezioborové spolupráce (např. transferem znalostí získaných v rámci této interim evaluace).
- V rámci poslední veřejné soutěže motivovat řešitelský tým k prokázání maximalizace dopadu výzkumného projektu a k promyšlení způsobu šíření výstupů v návrhu projektu.

T A

Č R

5 Závěry a reflexe evaluace

Tematické zaměření programu je široké a stále aktuální a v zásadě umožňuje interdisciplinární zapojení výzkumných oborů. Program OMEGA pokrývá v menším rozsahu některá témata budoucnosti v kontextu tzv. výzev 21. století. a neoslovuje všechny obory společenských a humanitních věd. Program je atraktivním nástrojem pro podporu výzkumných aktivit především na veřejných vysokých školách a ve veřejných výzkumných organizacích. Neziskový sektor je v řešení projektů zastoupen sporadicky. Programem jsou naplňovány téměř výhradně priority NPOV č. 4 Sociální a kulturní výzvy (90 projektů) a č. 3 Prostředí pro kvalitní život (34 projektů), ovšem některé cíle z těchto priorit zůstávají programem OMEGA nenaplňovány.

Manažerky a manažeři programu jsou pozitivně hodnoceni za podporu při administraci projektů. Díky elektronizaci procesů dochází postupně ke snižování administrativní zátěže, která je ale po zkušenostech z prvních dvou VS respondenty vnímána jako vyšší ve srovnání s ostatními poskytovateli. Překážkou hladkého průběhu implementace jsou časté změny vnitřních pravidel ve způsobu implementace programu, způsob externího zajištění programový dat a nedostatek pracovníků.

S ohledem na očekávané výsledky z druhé veřejné soutěže lze očekávat, že naplněna budou všechna kritéria splnění cílů programu. Indikátor *podíl úspěšně ukončených projektů*, jehož hodnota byla při tvorbě programu stanovena na 80 %, byl v 1VS významně překročen. Program již v prvních dvou veřejných soutěžích podpořil o 25 % projektů více, než byl minimální předpoklad. Rovněž indikátory výsledků projektů jsou již téměř naplněny. Ovšem chybí kritéria hodnocení dopadu programu (resp. projektů), která by lépe zhodnotila kvalitu a dopady výzkumu. Většina parametrů programu jsou vyhovující, jmenovitě: maximální a minimální výše podpory, míra spoluúčasti a minimální doba řešení projektů.

Transparentnost hodnotícího procesu je vnímána respondenty jako vyšší ve srovnání s ostatními poskytovateli podpory. Rozsah přihlášky umožňuje vybrat kvalitní projekt k podpoře, i přesto je nutné zajišťovat dostatek fundovaných hodnotitelek a hodnotitelů, minimalizovat subjektivní hodnocení návrhů projektů v souvislosti s osobou uchazeče a tématem výzkumného projektu a pokud možno vyhlašovat tematicky ucelené VS.

Hladký průběh v dosažení výsledků byl zaznamenán u druhů R (software) a Nmap (specializované mapy). Program OMEGA přináší také řadu výsledků z RIV, které jsou hodnoceny jako užitečné a s potenciálem pro maximalizaci dopadů projektu, ale nejsou v programu uznávány. Samotné dosažení výsledku aplikovaného výzkumu definovaného v RIV často nezaručuje jeho využitelnost (především N_{met} a H). A naopak, jako užitečné výsledky projektů jsou často označovány ty, které neodpovídají definici RIV. RIV navíc neobsahuje všechny výsledky, které jsou typické pro výstupy aplikačně zaměřeného výzkumu společenských a humanitních věd.

Program OMEGA přispívá ke zvýšení spolupráce ve VaV nejčastěji mezi VO a orgány veřejné správy, ale jen málo přispívá k zapojování neziskového sektoru do výzkumných aktivit (zdravotnické, náboženské, kulturní organizace a instituce a subjekty neinstitucionálního charakteru, občanská sdružení, subjekty pečující o životní prostředí a sociální zařízení apod.) a územně samosprávných celků.

T A Č R

Aplikace výsledků probíhá nejčastěji prostřednictvím osobních kontaktů s orgány veřejné správy a publikačních činností nebo integrací do vzdělávacích plánů. Diseminační a popularizační aktivity směrem k cílové skupině a společnosti jsou využívány minimálně.

S ohledem na očekávané výsledky z druhé veřejné soutěže lze očekávat, že naplněna budou všechna kritéria splnění cílů programu. Po přijmutí odpovídajících opatření v oblasti podpory témat v rámci celospolečenských výzev v kontextu 21. století zůstává program OMEGA v rámci svého platného znění relevantním nástrojem podpory, ovšem pouze v rozsahu, který je umožňován platnými cíli programu a množstvím a typem uznávaných druhů výsledků. Po reflexi zjištěných nedostatků v procesech implementace lze efektivitu programu zvyšovat prostřednictvím ustálení podmínek podpory a zvýšených informačních a vzdělávacích aktivit směrem k hodnotitelkám a hodnotitelům, k výzkumné obci a k cílovým skupinám, resp. odběratelům výstupů výzkumu. Zjištěné skutečnosti této interim evaluace mohou hrát významnou úlohu při případné tvorbě navazujícího programu.

K realizaci této evaluace byl využit interní tým TA ČR. Obě možnosti, totiž provádění evaluačních aktivit buď interním nebo externím týmem, má své výhody i nevýhody. Autoři evaluace si uvědomují, že výběr evaluačního týmu může být stejně důležitý jako samotný proces evaluace. Objektivita evaluace byla zvýšena angažováním externích odborníků. V průběhu celé evaluace byl kladen silný důraz na otevřenost a transparentnost při tvorbě jednotlivých částí této studie. Studie respektuje dohody a pravidla o anonymizaci, např. přepisy rozhovorů, které umožňují zpětnou identifikaci respondentky nebo respondenta, nejsou součástí tohoto dokumentu. Jsou zveřejněny též přímé citace i zjištěné informace, které by mohly být považovány za kritické vůči programu OMEGA nebo Technologické agentuře ČR. Některá doporučení tak nemusejí být v souladu s oficiálním stanoviskem TA ČR. Tímto je ale otevírán prostor pro navazující diskuzi, pro pochopení dobrých a špatných praxí, zlepšení programu a případné změny způsobu vývoje a implementace navazujících programů podpory společenských a humanitních věd. Výstupy tohoto průběžného hodnocení přesahují program OMEGA a zjištěné poznatky jsou nad rámec programu. Jedná se především o oblasti pro případné změny v Metodice hodnocení, nastavení klasifikace dle RIV a CEP, či celkový systém účelové podpory VaV. V rámci této evaluace nebyla využita metoda případových studií, a to z důvodu časové a personální náročnosti i z důvodu nedostatku odpovídajících zdrojů (cestovné aj.). Výsledky případových studií jednotlivých projektů by pomohly více pochopit životní cyklus projektu a včas objevit konkrétní okamžiky možného selhání, či naopak – příkladů dobré praxe. Na příště doporučuje evaluační tým, pokud to bude možné, provést případové studie jak úspěšných, tak neúspěšných projektů.

6 Seznam příloh

Seznam příloh	
A. Hodnocení programu OMEGA – výzkumné instrumenty	
Příloha č. 1 – Výsledky analýzy statistických dat programu (51 strana)	
Příloha č. 4 – Výsledky dotazníkových šetření (řešitelky a řešitelé projektů; 50 stran)	
Příloha č. 5 – Výsledky rozhovorů (management programu a hodnocení projektů; 27 stran)	
B. Skupinové diskuse – kulaté stoly	
Příloha č. 2 – Výsledky skupinových diskusí nad SHV (8 kulatých stolů s výzkumnou obcí SHV, aplikační sférou SHV, podniky, resorty a AMU – RUV; 52 strany)	
C. Rešerše SHV	
Příloha č. 3 – Závěry k rešerším (konsolidace závěrů všech rešerší; 44 strany)	
C'. Zdroje pro rešerše SHV	
Příloha č. 6 – SHV a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti (12 stran)	
Příloha č. 7 – Navázání priorit národních a resortních strategií na cíle VaVaI z NPOV (92 strany)	
Příloha č. 8 – Sociální inovace a možnost jejich podpory (19 stran)	
Příloha č. 9 – SHV – poznámky k rešerši K. Kadlečkové z roku 2008 (15 stran)	
Příloha č. 10 – Zahraniční dobrá praxe v podpoře SHV (43 strany)	

Přílohy jsou dostupné na webu www.tacr.cz ve složce program OMEGA.